

IZVJEŠTAJ S GODIŠNJEG SASTANKA ICOM-ovog KOMITETA ZA DOKUMENTACIJU (CIDOC), VESZPREM, MAĐARSKA

Branka Šulc

Muzejski dokumentacioni centar, Zagreb

Godišnji sastanak ICOM-ovog Komiteta za dokumentaciju (CIDOC) održan je od 23. 9. do 3. 10. 1981. u Veszpremu, Mađarska, u organizaciji ICOM-CIDOC-a u suradnji s Centralnim institutom za restauriranje i muzeološku metodiku Republike Mađarske iz Budimpešte. Sastanku je prisustvovalo 40 članova Komiteta iz 17 evropskih i vanevropskih zemalja.

S obzirom da zbog različitih koncepata informacijskih i dokumentacijskih sistema u muzejskoj djelatnosti, načina obrade muzejske građe, jezika i dr. gotovo da ne postoje mogućnosti uvida jedne zemlje u sisteme rada na tom području kod drugih zemalja, sastanci CIDOC-a su i mjesto za koordinaciju rada na međunarodnom planu, za utvrđivanje realnih mogućnosti primjene jedinstvene metodologije za obradu dokumentacije, standardizaciju podataka kao i za ispitivanje provedivosti ideje o suradnji pri izgradnji međunarodnih dokumentacijskih sistema.

Sastanak se odvijao u plenarnim sjednicama i po sjednicama radnih grupa. Kako je tijekom sastanka CIDOC-a održanog u okviru 12. generalne konferencije ICOM-a u Mexico Cityju 1980, predloženo i osnivanje novih radnih grupa, na ovogodišnjem su sastanku utvrđene i realne mogućnosti konkretnog rada takvih grupa, i to:

- a) grupe za proučavanje legalnih i političkih pravila za međunarodnu razmjenu podataka među muzejima;
- b) grupe za definiranje stručnih standarda za razmjenu podataka o muzejskim predmetima;
- c) grupe za proučavanje i razvoj standarda muzejskih podataka;
- d) grupe za definiranje kategorija podataka za zbirke likovne umjetnosti;
- e) grupe za proučavanje problema dokumentacije u foto-arhivima.

Predloženom dopunom radnih grupa moralo bi se prezentirati tri različita područja iz oblasti INDOK djelatnosti u muzejima:

1. legalna (pravna) osnova za razmjenu informacija,
2. metode razmjene informacija,
3. standardi podataka.

Zaključak je ovogodišnjeg sastanka da se dalji rad Komiteta za dokumentaciju odvija u radnim grupama:

- za međunarodnu muzeološku bibliografiju,
- za muzeološku terminologiju (Dictionarium Museologicum),

— za dokumentaciju muzejskih zbirki, s podgrupama za proučavanje i razvoj tehničke strane razmjene informacija i standarda muzejskih podataka, za proučavanje i razvoj standarda podataka za zbirke likovne umjetnosti i arheologije i za proučavanje i razvoj standarda podataka za foto-arhive, a da Izvršni odbor CIDOC-a djeluje i na uspostavljanju veza s ostalim komitetima ICOM-a kao i međunarodnim komitetima radi determinacije njihova rada kao i preporuke CIDOC-u za kreiranje novih radnih grupa u disciplinama koje za sada nisu zastupljene u radu ovoga Komiteta. Iz praktičnih razloga radna grupa za dokumentaciju muzejskih zbirki podijeljena je u podgrupe radi postavljanja proširene sekundarne liste kategorije podataka za opis muzejskog predmeta u odnosu na različite discipline, kao npr. za arheologiju, likovnu umjetnost, i dr.

U okviru plenarne sjednice podneseni su izvještaji o rezultatima i daljim aktivnostima na širokom području teorijskih i praktičnih dostignuća u okviru dokumentacijskih sistema, o nivou iskorišćenosti postojećih nacionalnih dokumentacijskih sistema, metodama za pohranu i difuziju podataka, automatsku obradu podataka, interdisciplinarnom radu pri izradi muzeološke terminologije, pa i o financijskim problemima u radu muzejskih organizacija.

G. Bergengren, predsjednik CIDOC-a, konstatirao je da muzeji i međunarodne organizacije za dokumentaciju muzejskih zbirki još uvijek nisu uskladili napore u postavljanju međunarodnoga dokumentacijskog sistema, napose u odnosu na otvorene mogućnosti uspostavljanja međunarodnog sistema obrade muzejskih podataka. Istakao je aktivnosti Komiteta u odnosu na ICOM-CIDOC eksperimentalnu međunarodnu bazu obrade podataka o muzejskim predmetima koja je u primjeni pri Nordiska Museetu, Stockholm. Različiti aspekti jedne od osnovnih tema sastanka — *dokumentacije muzejskih zbirki* — prezentirani su izvještajima o dosadašnjem radu na automatskoj obradi podataka u brojnim zemljama, problemima i mogućim rješenjima.

O aktivnosti na postavljanju sistema arheološke baze podataka u muzejima Mađarske, koja se provodi u okviru programa Mađarske akademije znanosti i Centralnog instituta za restauriranje i muzeološku metodiku iz Budimpešte, u skladu s predloženim standardima za obradu podataka ICOM-CIDOC-a, izvjestio je T. Bezeczky. Projekt se zasniva na sistemu obrade podataka primjenjivom i na nacionalnom i na međunarodnom planu. M. A. Hilton je prezentirala izvještaj o projektu koji se primjenjuje u Metropolitan Museumu, New York: »Art Registration Terminal Systems«. Pilot-projektom obrađena je zbirka slika 17. st. iz Nacionalne galerije Londona i do danas je izrađen kompjutorski »listing« koji sadrži podatke o djelu prema inventarnom broju, imenima umjetnika, školi i samom predmetu. J. A. Sher je izvjestio o eksperimentalnom programu postavljanja sistema za automatsku obradu podataka o historijskim spomenicima i umjetničkim predmetima koji se provodi pri muzeju Ermitaž u Lenjingradu, Centralnom muzeju revolucije SSSR-a i Nacionalnoj galeriji slika SSSR-a.

Rad na projektu automatske obrade inventara zbirke Public Archivesa Ontario, Kanada, odvija se od 1975. godine, a radna grupa stručnjaka za ikonografiju već od 1979. godine radi i na proučavanju standarda za opis građe kao i na postavljanju leksikona kontroliranih pojmova. Autor ovoga izvještaja, G. Delisle, napose je istakao potrebu uske suradnje kanadskoga nacionalnog programa za inventare, odnosno Radne grupe toga programa, s CIDOC-om i organizacijama koje rade na sličnim projektima.

A. Roberts je informirao o aktivnostima Muzejskoga dokumentacijskog udruženja Engleske na definiranju predloženih CIDOC-standarda podataka i izradi jedinstvene liste koja uključuje kategorije podataka iz pojedinačnih sistema određenih zemalja, o suradnji Muzejskog dokumentacijskog udruženja s međunarodnim organizacijama IFLA, INIBID i ISBD, te o radu na postavljanju jedinstvenoga dokumentacijskog sistema za muzeje u Engleskoj. U uskoj su vezi s ovim i izvještaji o međunarodnoj obradi podataka predmeta iz arheoloških, etnografskih, pomorskih i drugih zbirki koja je u toku pri Nordiska muzeju u Stockholmu, a temelji se na primjeni 9 primarnih podataka za opis predmeta koje je predložila radna grupa CIDOC-a. U projekt su uključeni podaci iz zbirki kulturne historije muzeja Kanade, Engleske, Finske, Nizozemske, Francuske, SSSR-a i Svicarske koji će biti postavljeni u zajedničku višejezičnu banku podataka.

J. Van de Voort je informirao o problemima koji su zaustavili rad na automatskoj obradi podataka u muzejskim zbirkama Nizozemske. Opisao je eksperimentalni projekt pri historijskom odjelu u Rijksmuseumu, Amsterdam, muzeju Boerhaave i Gradskom muzeju u Leidenu, koji se provodi na kompjutorskom sistemu MARDOC. U okviru danskoga nacionalnog komiteta za dokumentaciju u toku je izrada nacionalnog inventara arheoloških nalazišta i umjetničkih zbirki Danske.

Pokazalo se da u većini zemalja postoje sustavni pristupi dokumentaciji muzejskih zbirki, da su u primjeni informacijsko-dokumentacijski sistemi čija iskustva mogu biti od znatne pomoći onim zemljama koje tek postavljaju takove sisteme, da nepostojanje jedinstvene metodologije za obradu muzejske građe/predmeta stvara i velike poteškoće u postavljanju jedinstvenih nacionalnih dokumentacijskih i informacijskih sistema, da se sve veća pažnja posvećuje primjeni CIDOC-standarda podataka i izgradnji adekvatnih sistema za transfer tih podataka.

U izvještaju A. Raffin o aktivnostima radne grupe za međunarodnu muzeološku bibliografiju naznačene su povijesne činjenice o izdavačkoj djelatnosti ICOM-ove muzeološke bibliografije, sistem dosadašnjeg rada i prijedlozi za unapređenje u daljem radu. Utvrđeno je da se obrada bibliografskih jedinica za muzeološku literaturu iz 1981. godine nastavi primjenom »Alfabetске liste deskriptora« (pripremljene i štampane u Dokumentacionom centru ICOM-a, Paris, 1981), te da se u tu svrhu izrade i uputstva za obradu, a izdavanje publikacije »International Museological Bibliography« vjerojatno će od slijedeće godine preuzeti UNESCO-ICOM. Relativno najviše prostora, u plenarnim sjednicama, kao i u posebnoj

radnoj grupi, bilo je posvećeno problematici *muzeološke terminologije* odnosno 3. izdanju »Muzeološkog rječnika«. Centralni institut za restauriranje i muzeološku metodiku iz Budimpešte kao nosilac zadatka izrade ovog »Rječnika«, a u okviru međunarodne suradnje s ICOM-CIDOC-om i radnom grupom za terminologiju, pripremio je za ovaj sastanak 2. izdanja »Rječnika« i to: s pojmovima na njemačkom (kao jeziku s najpotpunijom muzeološkom terminologijom koji je služio kao osnova za obradu pojmova ostalih jezika), engleskom, francuskom, španjolskom i ruskom jeziku, i »Rječnik« s paralelno obrađenim pojmovima na njemačkom, danskom, mađarskom, rumunjskom i hrvatskosrpskom jeziku.

Ovaj je »Rječnik« u skladu s rezolucijom o muzeološkoj terminologiji usvojenoj na Generalnoj konferenciji ICOM-a 1977. godine, ujedno i sredstvo za dalji razvoj muzeološke terminologije.

Modifikacija, revizija i korekcija sadašnjeg izdanja »Rječnika« za sve zastupljene jezike kao i kompjutorska obrada muzeoloških pojmova prvo na njemačkom, engleskom i francuskom jeziku, a potom i ostalih, uz dodatak sinonima i pojmova koji su specifični za muzeološku terminologiju pojedinih, zastupljenih, jezičnih područja, zadaci su koje valja realizirati tijekom 1981. godine.

»Rječnik«, koncepcijski zamišljen kao jedno od sredstava u rješavanju problema razmjene informacija na nacionalnom i međunarodnom planu i izgradnji potpunijeg informacijskog sistema za muzejsku djelatnost, očito stoji i pred problemom praktičnog vrednovanja, kako u smislu testiranja dosadašnjeg posla, tako i njegova korištenja.

Izvještaje o izradi »Muzeološkog rječnika« podnijeli su svi prisutni članovi radne grupe za terminologiju.

Opća ocjena sastanka CIDOC-a mogla bi se sažeti u nekoliko osnovnih naznaka:

- u okviru razvoja informacijsko-dokumentacijskih sistema za muzejsku djelatnost učinjen je vidan pomak u odnosu na prethodni sastanak ovoga Komiteta održan 1980;
- veći dio istraživanja na području muzejske dokumentacije posvećen je, u posljednjoj dekadi, definiranju kategorija podataka-standarda za opis muzejskih predmeta i definiranju njihova značenja te pravila za primjenu, kao i eksperimentima u transferu tih podataka;
- muzeji i međunarodne dokumentacijske organizacije, unatoč kadrovskim i financijskim problemima, razvijaju ili proučavaju načine uspostavljanja dokumentacijskih sistema, ali ti naponi još uvijek nisu usklađeni s preporukama CIDOC-a;
- nepostojanje jedinstvene metodologije na nacionalnim nivoima u obradi muzejske i arhivske građe i nadalje stvara vidne poteškoće i u postavljanju međunarodnih informacijskih sistema za metodologiju obrade građe;
- sve se veća pažnja poklanja koordinaciji i proširenju rada na muzeološkoj terminologiji, te nastavku aktivnosti i na izradi finalnog izdanja internacionalnog terminološkog thesaurusa;

- proučavanje legalnih i političkih implikacija u području međunarodne razmjene muzejskih podataka otpočet će nakon konzultiranja stručnjaka za međunarodno pravo;
- prisutna je svijest da CIDOC doista mora, i nadalje, biti organizacija i za kreiranje nove kvalitete obrade dokumentacije relevantne za sve zemlje, a da se njegov rad zasniva na idejama, eksperimentima i projektima sa lokalnih i nacionalnih razina;
- jedinstveni muzejski dokumentacijski sistem u muzejima Velike Britanije prezentira i prvi temeljni projekt koji se uklapa i u međunarodnu shemu dokumentacijskih i informacijskih sistema;
- daljem razvoju i unapređenju postojećih dokumentacijskih sistema koji će moći udovoljiti rastućim zahtjevima i odgovornosti muzeja u čuvanju međunarodne baštine, mora se ubuduće dati najviši prioritet.

Evidentno je da primjena računala i nove tehnologije dokumentacije u muzejima istodobno prati i radikalno unapređenje rada, uz prethodno utvrđivanje neposrednih i konačnih ciljeva i metoda rada, pa je uvođenje nove tehnologije doista samo logična preorijentacija u radu. Inače, računala, i novi oblici dokumentacije muzejskih predmeta, prilagođeni aop-u, nisu ni neophodni ukoliko nije prisutan i nov suvremeniji način rada koji je tada bez kompjutera gotovo nezamisliv.

Sva spomenuta istraživanja na području dokumentacijskih i informacijskih sistema u muzejskoj djelatnosti imati će optimalan efekt kada većina muzejskih stručnjaka prevlada mišljenje o potrebi jedinstvene obrade dokumentacije i napose kada posvete i napore u primjeni i korištenju takove dokumentacije. Jasno je da će kompleksni karakter sistema znanstvenih informacija (znanstveno-tehničkih informacija prema UNISISTU II) zahtijevati i brzo formiranje njegove jedinstvene koncepcije koja će osigurati efikasno i nadasve racionalno funkcioniranje u međunarodnim dimenzijama. Polazišta su utvrđena, i u muzejskim relacijama gledano, već dovoljno rano, i u informacijski razvijenim zemljama sve one osnovne jedinice koje čine informacijsku infrastrukturu u muzejskoj djelatnosti jasno su i tipološki izdiferencirane, pa i u smislu posebnih specijaliziranih ustanova.

Da se osigura skladan razvoj dokumentacijskog sistema za muzejsku djelatnost u SFRJ očigledno će biti neophodno brzo prevladavanje razlika u stupnju razvijenosti u pogledu informacija, dokumentacije i komunikacije, i prvenstveno uspostavljanje minimuma informacijske infrastrukture na temelju postojećih modela međunarodnih dokumentacijskih i informacijskih sistema.

Na kraju, valja reći, da je Centralni institut za restauriranje i muzeološku metodiku Republike Mađarske, izuzetno dobrom organizacijom sastanka, pridonio i dobrim rezultatima ovoga skupa koji je pokazao da se u doista bliskoj budućnosti mogu očekivati rezultati dosadašnje koordinirane suradnje muzejskih organizacija na obradi dokumentacije muzejskih predmeta i korištenju jedinstvenoga informacijskog sistema.